

การให้การปรึกษาคู่สมรสในครอบครัวเดี่ยว

Counseling Service of Spouse in Single Family

กรรณิการ์ มีสวัสดิ์

Kannika Mesawad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: Kannika.tab@gmail.com

Retrieved August 10, 2019; Revised August 30, 2019; Accepted December 31, 2019

บทคัดย่อ

จุดเริ่มต้นของชีวิตครอบครัวเริ่มต้นที่คนต่างเพศสองคนตกลงใช้ชีวิตร่วมกันด้วยรัก ความรู้สึกห่วงใยกัน อยากดูแลกันและกัน มีความสัมพันธ์ฉันท์สามี-ภรรยา และสืบทอดสายโลหิต ด้วยการให้กำเนิดบุตร หรือหากไม่มีบุตรโดยสายโลหิต ก็อาจจะมีการรับเลี้ยงดูผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรม ครอบครัวในลักษณะเช่นนี้ เรียกว่าครอบครัวเดี่ยว หรือบางครั้งเรียกว่าครอบครัวสมัยใหม่ จะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นแกนหลักของครอบครัว คือสามี แม่ ลูก สมาชิกมีความสัมพันธ์และผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น มีการสืบทอดสายโลหิตเพียงทอดเดียว

จากคนต่างเพศสองคนที่มาจากพื้นฐานครอบครัว สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่าง กันตกลงใช้ชีวิตร่วมกันจึงทำให้ต้องมีการปรับตัวเข้าหากัน ทั้งด้านการใช้ชีวิตประจำวันของแต่ละคน ชีวิตการทำงาน การปรับตัวทางด้านอารมณ์และความคิด การมีบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ต้องทำใน ครอบครัวซึ่งต้องใช้เวลาและความเข้าใจในการปรับตัวของคู่สมรส บ่อยครั้งที่เราจะพบว่าคู่สมรสไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้คนสองคนที่มาจากต่างครอบครัว ต่างการ เลี้ยงดูสามารถมีชีวิตคู่ที่มีความสุข หวานชื่นได้อย่างยืนยาวได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งสอง ฝ่ายที่จะเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน ความเข้าใจในความต่างของแต่ละฝ่าย ในทางพระพุทธศาสนา สอนว่า ชีวิตสมรสที่จะมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาวได้นั้น คู่สมรสจะต้องมีธรรมที่เหมาะสมหรือ สม่าเสมอกัน อันจะพึงเรียกได้ว่า มีสมธรรม 4 ประการ คือ มีสมศรัทธา มีสมศีลา มีสมจาคา และมี สมปัญญา การมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของทั้งสองฝ่ายจะช่วยลดปัญหาการปรับตัวของคู่ สมรสในครอบครัวเดี่ยวได้ ทำให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นครอบครัวที่แข็งแกร่ง เกิดเป็นพื้นฐานที่แข็งแรงของสังคมต่อไป

สำคัญ : การให้คำปรึกษา, คู่สมรส, ครอบครัวเดี่ยว

Abstract

The beginning of family, which 2 persons decided to live together with love and care, is considered to be the conjugal relationship. They descended by having their own children. If they did not have children, they could adopt other children to be their adopted child. This kind of family calls single family. Sometimes, it is called modern family that is consisted of husband, wife, and children. Each family member has strong relationship.

Because 2 persons with different sex, age, family, social condition, and environment decided to live together, they have to adapt themselves together both daily life, work, emotion, and thought. Having the new roles and duties in the new family, they have to adapt their understanding. Sometimes, it is found that some couples can't adapt themselves together. Therefore, the most important thing that helps 2 persons from different family to live together happily is the good understanding. Buddhism believes that happy married life is having 4 qualities which make a couple well matched that are consisted of 1. to be matched in faith 2. to be matched in moral 3. to be matched in generosity and 4. to be matched in wisdom. These 4 qualities can decrease problems of spouse in single family effectively. Besides, they will have love and good understanding which are considered to be the strong family and strong social basis in the future.

keywords : counseling service, spouse, single family

บทนำ

การเริ่มต้นของชีวิตคู่ คือการเริ่มต้นสร้างครอบครัว เป็นการเริ่มต้นจากความรัก ความห่วงใย ใส่ใจกันและกัน จนถึงขั้นการตัดสินใจแต่งงานกันเพื่อใช้ชีวิตร่วมกันของคนสองคน คนสองคนที่มาจากความแตกต่างทั้งการใช้ชีวิต การเลี้ยงดู วัฒนธรรมของแต่ละครอบครัว ต้องปรับตัว เพื่อให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น มีความสุข ความสัมพันธ์ของคู่รักก่อนแต่งงานและหลังแต่งงานส่วนใหญ่ก็มีความแตกต่างกันของความสัมพันธ์ ความเข้าใจในกันและกันของคู่สมรส และมักเป็นปัญหาทำให้ความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่แต่งงานใหม่ไม่ดี จนอาจทำให้คู่สมรสบางคู่ไม่สามารถใช้ชีวิตครอบครัวร่วมกันต่อไปได้อีก ปัญหาที่พบ มักเกิดจากการที่ต่างฝ่ายต่างเป็นตัวของตัวเองมากเกินไป ไม่พยายามปรับตัวเข้าหากัน ไม่พยายามที่จะทำความรู้จัก ยอมรับ และปรับตัวให้เข้ากับอีกฝ่าย ไม่ยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่าย รวมถึงการคาดหวังเกี่ยวกับอีกฝ่ายมากเกินไป การปรับตัวเข้าหากันหลังแต่งงานเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับคู่สมรส เพราะการแต่งงาน การสร้างครอบครัวร่วมกัน เพื่อใช้ชีวิตร่วมกันของคนสองคน อาจต้องเสียสละเวลาส่วนตัว ความชอบส่วนตัวของแต่ละฝ่าย แต่หากทั้งคู่ยังทำทุกอย่างเหมือนเดิม ใช้ชีวิตเหมือนเดิม เหมือนตอนที่ยังไม่ได้แต่งงานกันทุกอย่างโดยไม่มีการปรับตัวเข้าหากัน อาจทำให้เกิดปัญหาในชีวิตคู่ได้ การปรับตัวเข้าหากัน เป็นการทำความรู้จักและเรียนรู้อีกฝ่ายไปพร้อมๆ กัน แต่หากคู่สมรสพยายามปรับตัวเข้าหากันโดยมองว่าเหตุผลของใครดีกว่ากัน โดยไม่มีความเข้าใจกัน ก็ไม่ใช่ลักษณะของคู่สมรสที่จะอยู่ร่วมกัน การเปิดใจปรับตัวเข้าหาอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ยังรวมถึงการทำความเข้าใจในความต่างของกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นความต่างด้านวัฒนธรรม ครอบครัว และตัวตนที่ไม่เหมือนกัน พร้อมเรียนรู้ที่จะยอมรับอีกฝ่าย พร้อมที่จะปรับตัวเข้าหาอีกฝ่ายหนึ่ง การเรียนรู้ เปิดใจ และปรับตัวเข้าหากันควรต้องทำทั้งสองฝ่าย หากทำเพียงแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็จะทำให้ชีวิตคู่นั้นขาดสมดุลและเกิดปัญหาในที่สุด การปรับตัวเข้าหากันนี้หากทำด้วยความเต็มใจ จะช่วยให้ความรักยืนยาวขึ้น และยังเป็นแรงกระตุ้นที่จะทำให้อยากทำต่อไปเรื่อยๆ แต่หากต่างฝ่ายต่างคิดแต่ว่าเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ ก็จะทำให้เรามีแต่ความทุกข์ หรืออีกฝ่ายรู้สึกว่าการทำหรือไม่ทำก็มีความเท่ากันแล้ว ก็จะเลิกทำในที่สุด หลายครั้งที่คู่สมรสใหม่ไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจพร้อมก่อนจะแต่งงานสร้างครอบครัว ก็มักจะพบกับการผิดหวัง เพราะเป็นการคาดหวังอย่างเลื่อนลอย ปราศจากการยอมรับ และการปรับตัวเข้าหากัน การที่คู่สมรสจะอยู่ร่วมกันหลังแต่งงานได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องพร้อมมองค่าของความต้องการอีกฝ่ายหนึ่งและพร้อมที่จะปรับตัวเข้าหากัน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การมีมุมมองที่แตกต่าง มีความคิดเห็นที่ต่างต่างนั้น ไม่ได้แสดงว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด อาจเป็นเพียงการมองคนละมุม มองคนละด้าน และความขัดแย้งก็ไม่ได้หมายถึงปัญหาเสมอไป การที่คู่สมรสสามารถแลกเปลี่ยนความคิดและความรู้สึกกับอีกฝ่ายหนึ่งได้ และพร้อมที่จะพัฒนาความเป็น “เรา” ไปด้วยกันได้ จะทำให้ชีวิตคู่มีความสุข และอยู่ด้วยกันอย่างยั่งยืน

การมีบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ต้องทำในครอบครัว ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น ต้องใช้เวลาและความเข้าใจในการปรับตัวของทั้งสองฝ่าย ในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า

ชีวิตสมรสที่จะมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาวได้นั้น คู่สมรสจะต้องมีธรรมที่เหมาะสมหรือสม่ำเสมอ อันจะพึงเรียกว่า มีสมรรถ 4 ประการ คือ มีสมศรัทธา มีสมศีลา มีสมจาคา และ มีสมปัญญา การมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของทั้งสองฝ่ายจะช่วยลดปัญหาการปรับตัวของคู่สมรสในครอบครัวเดียวได้ ทำให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นครอบครัวที่แข็งแกร่ง เกิดเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งของสังคมต่อไป

ความหมายของครอบครัว

ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่มารวมกันโดยการสมรส โดยทางสายโลหิต หรือโดยการรับเลี้ยงดู มีการก่อตั้งขึ้นเป็นครอบครัว มีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นสามีภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชายและลูกสาว เป็นพี่เป็นน้อง โดยการรักษาวินัยธรรมเดิม และอาจจะมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่เพิ่มเติมได้ กลุ่มคนที่มีความเกี่ยวพันกันทางสายโลหิตและกฎหมาย ที่อยู่ร่วมกันในบ้าน บ้านเดียวกันและมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการให้ความรักและความเอาใจใส่ต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจจะแน่นแฟ้นมั่นคงหรือไม่กระชับ สั่นคลอน หรือร้าวฉาน แต่ยังไม่ถึงแตกแยก ก็ยังนับเป็นครอบครัวอยู่

หน้าที่ของครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวมีหน้าที่ ดังนี้

1. หน้าที่เชิงเศรษฐกิจ บุคคลในครอบครัวที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องมีหน้าที่หารายได้ เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะอยู่ในรูปของตัวเงินหรือสิ่งของ เป็นปัจจัยที่จะตอบสนองความต้องการของบุคคล และเพื่อความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ ความรู้สึกว่ามีคนรัก ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สมาชิกในครอบครัวจะเป็นผู้ตอบสนองนั่นเอง
2. หน้าที่ในการให้สถานภาพ คือ ครอบครัวจะต้องมีบทบาททำหน้าที่ในการที่จะปฐมนิเทศบุตรหลานในครอบครัวของตนเอง ให้รู้จักสถานภาพของตนตามความเห็นพ้องต้องกันของสังคม
3. หน้าที่ในการสืบต่อสังคมของมนุษย์ ครอบครัวมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบและมีลูกหลานสืบสกุลต่อไป
4. หน้าที่ในการอบรมให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม และให้ความรู้สึกรอบอุ่นปลอดภัย ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของครอบครัว
5. หน้าที่ทางชีววิทยา ครอบครัวเป็นแหล่งสืบทอดเผ่าพันธุ์ของมนุษย์
6. หน้าที่การให้ความรัก ซึ่งจะส่งผลต่อการก่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจภายในครอบครัว
7. หน้าที่การให้ความรู้และการศึกษา โรงเรียนแห่งแรกของมนุษย์คือครอบครัว พ่อแม่จะเป็นครูคนแรกของลูก ตลอดจนการจัดการให้ลูกได้ศึกษาในระบบโรงเรียนตามฐานะและค่านิยมของครอบครัว

8. หน้าที่ทางศาสนา การที่ทุกคนรอบครัวจะต้องมีศาสนา จะทำให้บุคคลมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น อันมีผลทำให้บุคคลนั้นมีความสุข ความพอใจ และมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกของครอบครัวที่มีคุณภาพ

9. หน้าที่ทางสันตนาการ อันก่อให้เกิดความแข็งแรงทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความมั่นคงและอบอุ่นในจิตใจ มีเพื่อนซึ่งทำให้รู้สึกว่าเป็นที่รักของเพื่อนฝูง มีสภาพแวดล้อมที่นำความสุขความพอใจมาสู่บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว

ประเภทของครอบครัว

Murdock ได้แบ่งประเภทของครอบครัวออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูก ซึ่งอาจเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ เป็นครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สุด ซึ่งสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน ถือเป็นแก่นแท้หรือแกนหลักของครอบครัวในความหมายที่แท้จริง เพราะก่อตั้งขึ้นด้วยการที่คนต่างเพศสองคนตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสัมพันธ์ฉันสามี-ภรรยา และสืบทอดสายโลหิตด้วยการให้กำเนิดบุตร หรือหากไม่มีบุตรโดยสายโลหิต ก็อาจจะมีการรับเลี้ยงดูผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรม ครอบครัวเดี่ยวลักษณะเช่นนี้ จะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นแกนหลักของครอบครัว คือ สามี ภรรยา หรือ พ่อ แม่ ลูก สมาชิกมีความสัมพันธ์และผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น มีการสืบทอดสายโลหิตเพียงทอดเดียว คือ จากพ่อ แม่ และลูก สมาชิกในครอบครัวจึงมีจำนวนไม่มากนัก มักจะพบครอบครัวประเภทนี้ในสังคมหรือสังคมสมัยใหม่ บางครั้งจึงมีการเรียกครอบครัวประเภทนี้ว่า ครอบครัวสมัยใหม่ หรือ Modern Family ครอบครัวเดี่ยวส่วนใหญ่ ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก โดยส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีลูกจำนวน 1-3 คนเป็นอย่างมาก ลักษณะของครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่มีขนาดเล็กลง และมีลักษณะที่แตกต่างกัน

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบวยครอบครัวเดี่ยว และญาติพี่น้อง เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น อาจอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน หรือเขตบ้านเดียวกันโดยอาจจะปลูกอยู่ใกล้เคียงกันก็ได้ ครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือพี่น้อง ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยแต่มีจำนวนลดลง เป็นครอบครัวที่แตกแขนงจำนวนสมาชิกออกไปจากแกนเดิมของครอบครัว คือ นอกจากจะประกอบด้วยวงศาคนญาติที่อาศัยร่วมอยู่ด้วย ยังอาจหมายถึงบุคคลอื่นที่มาสมทบในภายหลังโดยนับรวมเข้าร่วมเป็นสมาชิกของครอบครัวด้วย สมาชิกที่เป็นบุคคลอื่นที่มาสมทบและนับรวมเป็นสมาชิกของครอบครัวนี้ อาจขยายจำนวนเพิ่มขึ้นด้วยการสืบทอดตามสายโลหิตรุ่นต่อรุ่น หรืออาจมาสมทบเพิ่มเติมด้วยความผูกสมัครรักใคร่ บางครั้งจึงเรียกครอบครัวประเภทนี้ว่า “ครอบครัวร่วม” หรือ Joint family ซึ่งแบ่งออกเป็นลักษณะ คือ ครอบครัวขยายที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต (Consanguinal family) ครอบครัวขยายที่มีความสัมพันธ์โดยการสมรส (Conjugal family) ครอบครัวแบบผสม (Composite or compound family) หรือ ครอบครัวหลายผัวหลายเมีย (Polygamous) ครอบครัวภาระหรือ

ครอบครัวจำเป็น (Essential family) เป็นครอบครัวที่ฝ่ายบิดาหรือมารดาไม่อาศัยอยู่ด้วยในครัวเรือนเดียวกัน แยกไปอยู่ต่างหาก ด้วยเหตุผลความจำเป็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ลักษณะของครอบครัวไทย

สำหรับครอบครัวของคนไทยในชนบท แต่เดิมมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิกครอบครัวหลายช่วงอายุ ทำให้เกิดเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ หรือครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวที่มีความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม เป็นแหล่งหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ ลักษณะของครอบครัวไทยในสังคม ให้ความรักแก่สมาชิกในครอบครัวด้านต่างๆ คือ ความรัก และความเคารพระหว่างสามีภรรยา ความรักของบิดา มารดา ความรักและความกตัญญูรู้คุณ บิดา มารดา ทุกคนจะยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ลูกๆ ทุกคนมีความสุขและส่งเสริมลูกๆ ให้ได้มีการศึกษาตามอัธยาศัยของตน จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการทางสังคม และสภาวะทางเศรษฐกิจบีบคั้นทำให้ขนาดของครอบครัวเล็กลงกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเสื่อมคลายลง กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวต่างต้องไปประกอบธุรกิจการงานภายนอกบ้านมากขึ้น สมาชิกภายในครอบครัวมีอิสระมากขึ้น โดยหญิงชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ครอบครัวนับเป็นกลุ่มสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมาก เพราะครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน มีความรู้สึกขั้นพื้นฐานในการสร้างพฤติกรรม และแบบแผนของท่าทีของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัว

1. ทฤษฎีหน้าที่นิยม แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ถือว่า ครอบครัวมีหน้าที่ มีการปรับตัว และมีปฏิสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ ของสังคม โดยมีเป้าหมายสำคัญหลักอยู่ที่การดำรงรักษาเสถียรภาพของระบบใหญ่ทั้งหมด โดยรวมแล้วทฤษฎีนี้มองครอบครัวในด้านบวก
2. ทฤษฎีมาร์กซิสม์ มองว่าในสังคมมีความขัดแย้งในการเอาัดเอาเปรียบ กดขี่และครอบงำ ครอบครัวทำหน้าที่เป็นกลไกในการดำรงรักษาสภาพการเอาัดเอาเปรียบดังกล่าวไว้
3. ทฤษฎีสตรีนิยม วิเคราะห์สถาบันครอบครัวผ่านกรอบแนวคิดของระบบพ่อเป็นใหญ่ (Patriarchy) ภายในครอบครัวเป็นสถานที่ที่เพศชายจะกดขี่เพศหญิงด้วยกลไกต่างๆ ภายในบ้าน เริ่มตั้งแต่แบ่งงานกันทำตามเพศ การปฏิบัติต่อเด็กหญิงและเด็กชายอย่างแตกต่างและไม่เสมอภาคกัน
4. ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) สนใจวิเคราะห์เรื่องการสื่อสารในครอบครัว โดยมีทิศทางหลักในการศึกษาการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) โดยถือว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลจะเป็นตัวบ่งชี้ (indicator) ของบุคลิกภาพของบุคคล เป็นต้น

5. กลุ่มยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) สังคมยุคใหม่เป็นสังคมที่ไม่มีหลักแหล่งแน่นอน ดังนั้นความหมายของบ้านแบบถาวรก็ต้องเปลี่ยนไป สื่อมวลชนประเภทต่างๆ จะมีบทบาทอย่างมากในการสร้างสิ่งแวดล้อมด้านข่าวสารข้อมูลให้กับบุคคล

ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวโดยทั่วไปเกิดจากการรวมตัวในรูปแบบที่หลากหลายของบุคคล ที่มาดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายเดียวกัน สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับตัวได้อย่างสร้างสรรค์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งที่เกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม ครอบครัวมีได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังหรือแยกตัวออกจากสังคมภายนอก แต่รวมกลุ่มกลายเป็นชุมชนที่หลายครอบครัวอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข

ครอบครัวนับเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด กล่าวได้ว่า เป็นสถาบันที่คงทนที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์ใดเป็นสังคมที่ไม่มีสถาบันครอบครัว เพราะสถาบันครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนเกี่ยวข้องตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตและมีครอบครัวของตนเอง ครอบครัวจะให้การตั้งชื่อและสกุล เพื่อขึ้นบอกสถานภาพ บทบาท ตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สมาชิกพึงมีต่อกันและต่อสังคม ครอบครัวจึงเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญของสังคมในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของสังคมส่วนรวมเมื่อพิจารณาความหมายของครอบครัว ดังปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยาและบุตร เป็นต้น

ต่อมาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และพ.ศ. 2554 ระบุว่าครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยา และหมายความรวมถึงลูกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, 2546, 2556)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว

(คิงสลีย์ เดวิส, 1966:392) อ้างใน (วรรณภรณ์ โภคภิรมย์, 2545:6) ให้ความหมายไว้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานและสากลที่สุดสำหรับทุกสถาบันทางสังคม โดยมุ่งอธิบายครอบครัว 2 แนวทางด้วยกัน ได้แก่

1. แนวจิตวิทยา มุ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิ เพราะเนื่องด้วยความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดของบรรดาสมาชิกของกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีการพบปะและแสดงอาการตอบสนองต่อกันและกัน

2. แนวสังคมวิทยา ถือว่าบรรดาสมาชิกในครอบครัวนั้นต่างฝ่ายต่างให้และรับประสบการณ์จากกันและกัน ซึ่งถือว่าต่างฝ่ายต่างถ่ายทอดพฤติกรรมให้แก่กันและกัน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมจะเห็นได้ว่า คำจำกัดความของคำว่า “ครอบครัว” แตกต่างกันไปตามทัศนะในแง่มุมมองต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามคำว่า “ครอบครัว” ยังมีข้อโต้แย้งอยู่มากมายในหลายประเทศ แม้แต่องค์การสหประชาชาติ เนื่องจากสภาพปัจจุบันวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว ทำให้เกิดรูปแบบของครอบครัวที่หลากหลายมากขึ้นสำหรับประเทศไทย คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้จัดประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัวเนื่องในโอกาสปีครอบครัวสากล 2537 และได้ให้คำนิยาม “ครอบครัว” ไว้ว่า “กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและทางสายโลหิต และบางครอบครัวมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา”

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการครอบครัว

แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว (developmental family theory) มีจุดเริ่มต้นราวทศวรรษที่ 1930 ฮิลล์แอนด์แฮนสัน (Hill & Hanson) กล่าวว่า ระบบครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว มีขอบข่ายมุมมองที่กว้างขวาง รวมทั้งมีลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamic) กล่าวคือ ชีวิตครอบครัวมักเริ่มต้นที่การแต่งงานของหญิงชายและสิ้นสุดลงเมื่อคู่แต่งงานสิ้นชีวิตในช่วงของการดำเนินชีวิตครอบครัว ลักษณะของสมาชิกในครอบครัวจะกำหนดกิจกรรมต่างๆ เป็นระยะๆ ซึ่งครอบครัวส่วนใหญ่จะผ่านระยะต่างๆ และกิจกรรมหลักที่คล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกัน ถ้าลักษณะโครงสร้างของสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน ระยะต่างๆ ของครอบครัวตั้งแต่หญิงชายเริ่มแต่งงานกันจนกระทั่งคู่แต่งงานสิ้นชีวิตลงไปนี้ เรียกว่า วงจรชีวิตครอบครัว (family life cycle) อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าครอบครัวนั้นจะเป็นชนชาติใด มีสีผิวอย่างไร ในระยะต่างๆ ของชีวิตครอบครัวก็มักจะมีกิจกรรมการศึกษาเล่าเรียนสู่วุฒิภาวะหรือเติบโตเต็มที่และเข้าสู่วัยชราเหมือนกันทุกครอบครัว แต่ถ้าครอบครัวใดไม่มีลูกก็จะมีกิจกรรมการเกิด การที่ลูกจะเข้าศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีนักการศึกษาอีกหลายคนที่ได้แบ่งวงจรชีวิตครอบครัวแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของผู้ศึกษา โดยบางกลุ่มแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ ครอบครัวเริ่มต้น ครอบครัวขยาย ครอบครัวหดตัว บางกลุ่มแบ่งออกเป็น 8 ขั้น คือ เริ่มมีครอบครัว มีลูกวัยทารก วัยก่อนเข้าเรียน ปีที่ลูกอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาวัยรุ่นตอนแรก วัยรุ่นตอนปลาย ผู้ใหญ่ในวัยหนุ่มสาว และปีหลังๆ ของชีวิตในขณะที่ พิลลิส ไมเคิลจอห์น (Phyllis J. Meiklejohn, ม.ป.ป. อ้างใน (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2538:38) ได้แบ่งวงจรชีวิตครอบครัวออกเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ระยะเริ่มสมรสสร้างครอบครัว
- 2) ระยะแรกตั้งครรภ์

- 3) ระยะเริ่มเป็นบิดามารดาในช่วงแรก
- 4) ปีที่วัยรุ่น
- 5) ระยะบุตรเข้าโรงเรียน
- 6) ระยะบุตรเข้าสู่วัยรุ่น
- 7) ระยะบุตรแยกครอบครัว
- 8) ระยะบ้านว่างเปล่า
- 9) ระยะปัจฉิมวัย

การศึกษาเรื่องครอบครัวนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงชีวิตในลักษณะรูปตัวยู (U-shape) ตามวงจรชีวิตครอบครัว กล่าวคือ สามีภรรยาจะมีความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวมากที่สุดเมื่อเริ่มต้นชีวิตครอบครัว จากนั้นความพึงพอใจจะเริ่มลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อมีบุตรคนแรก และลดลงอย่างเรื่อยๆ จนถึงระยะบุตรอยู่ในวัยเรียน และลดลงต่ำที่สุด เมื่อบุตรอยู่ในช่วงวัยรุ่น หลังจากนั้นความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวจะเริ่มมากขึ้นจนถึงระยะที่บุตรเริ่มมีครอบครัวและออกจากบ้านไป ทั้งนี้ การดำเนินชีวิตครอบครัวจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์ โดยมีลำดับขั้นตอนตามพัฒนาการของครอบครัว (Duvall, 1977, อ้างใน จรรยา สุวรรณทัต, จิตตินันท์ เดชะคุปต์, และ สุภวรรณ เลิศสถากิจ, 2554: 17) เริ่มตั้งแต่การสร้างครอบครัวจากการแต่งงานหรืออยู่ด้วยกันของคู่สมรส ไปสู่การมีบุตรและอบรมเลี้ยงดู จนกระทั่งบุตรสามารถพึ่งตนเองได้และออกจากครอบครัว คู่สมรสจึงเข้าสู่การใช้ชีวิตคู่ที่ปลอดภาระอีกครั้ง ต่อเนื่องไปจนถึงช่วงเกษียณอายุและบั้นปลายชีวิตของคู่สมรส ซึ่งการดำเนินชีวิตครอบครัวจะสิ้นสุดลงเมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายตายจาก สำหรับครอบครัวที่ไม่มีบุตร (childless family) ก็มีความหมายของชีวิตครอบครัวที่แตกต่างออกไปจากครอบครัวที่มีบุตร (parent family) กล่าวคือ ไม่มีระยะครอบครัวขยาย แต่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดชีวิตครอบครัวเช่นเดียวกัน

ความหมายของการสมรส

การสมรส หรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกกันว่า "แต่งงาน" นั่นก็คือการที่ชาย หญิง 2 คน ตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาซึ่งตามกฎหมาย ปัจจุบันนั้น กำหนดว่า การสมรสต้องมีการจดทะเบียนสมรสจึงจะมี ผลตามกฎหมาย ดังนั้น ถ้า ไม่มีการจดทะเบียนสมรส แม้จะมีการจัดงานพิธีสมรสใหญ่โตเพียงใด กฎหมายก็ไม่ถือว่า ชายหญิงคู่นั้นได้ทำการสมรสกันเลยการจดทะเบียนสมรสนั้น ใ้ ปกติกับนายทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใดๆ เลย และต้องมีการแสดงถึงความยินยอมของทั้ง 2 ฝ่าย ว่าต้องการที่จะทำการสมรสกันต่อหน้านายทะเบียนด้วยแล้วให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ ปกติแล้ว การสมรสจะมีผลตามกฎหมายเมื่อได้มีการจดทะเบียนแล้ว แต่ในกรณีพิเศษ เช่น ถ้า มีสงครามเกิดขึ้น ทำให้ ชายหญิงไม่สามารถไปจดทะเบียนที่อำเภอได้ ในกรณีนี้ ชายหญิงคู่นั้นอาจตกลงที่จะสมรสกันต่อหน้าบุคคลที่

บรรลุนิติภาวะ (มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์) ที่อยู่ในที่นั้น และต่อมาเมื่อสงครามสงบ ชายหญิงคู่นั้นก็ต้องไปทำการจดทะเบียนสมรสภายใน 90 วัน ซึ่งกรณีนี้ กฎหมายถือว่า ชายหญิงคู่นั้น ได้ทำการสมรสกันมาตั้งแต่ วันแรกที่ได้ตกลงสมรสกัน

การให้บริการการให้คำปรึกษา

คือ เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ โดยการให้กำลังใจผู้รับบริการเพื่อที่จะได้แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็แนวทางในการปรับปรุงความเชื่อมั่นและการนับถือตนเอง ส่งผลให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้

ประเภทของการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Counseling)

การให้คำปรึกษาประเภทนี้เป็นแบบที่ได้รับความนิยม และถูกนำมาใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ การให้คำปรึกษาจะเป็นการพบกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษา 1 คน กับผู้ขอคำปรึกษา 1 คน โดยร่วมมือกัน การให้คำปรึกษาแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาให้สามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือเพื่อให้สมาชิกในองค์การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น ทำให้คนในองค์การได้ตระหนักถึงความรู้สึกเกี่ยวกับปฏิกิริยาและการแสดงออกของอารมณ์ของตนและผู้อื่น เข้าใจความสำคัญของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม แรงจูงใจ พฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เข้าใจความสำคัญของการเสริมแรงและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง คนสามารถกำหนดเป้าหมายและการประพฤติปฏิบัติของตนเองได้

2. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) การให้คำปรึกษาประเภทนี้ หรืออาจเรียกว่าการให้คำปรึกษาเชิงกระบวนการ เป็นกระบวนการที่บุคคลที่มีความต้องการหรือปัญหาที่คล้ายกันหรือตรงกัน ต้องการปรับปรุงตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือต้องการจะแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกัน มารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือซึ่งกันและกันโดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มประมาณ 7-9 คน ต่อผู้ให้คำปรึกษา 1 คน สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้พิจารณา กำหนดปัญหา แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคนเป็นการได้ระบายความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคน เป็นการได้ระบายความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจได้สำรวจตนเอง ได้ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหาและได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหา หรือปรับปรุงตนเองกับทั้งที่ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้ตระหนักว่าผู้อื่นก็มีความขัดแย้งหรือความคิดเห็นเช่นเดียวกับตนไม่ใช่เขาคนเดียวที่มีปัญหาและอย่างน้อยยังมีอีกคนหนึ่งคือ ผู้ให้คำปรึกษาที่ยอมรับและเข้าใจเขา ผู้ให้คำปรึกษาจะให้ข้อพิจารณา ให้คำแนะนำว่าเพื่อให้กลุ่มเข้าใจปัญหาที่เป็นอยู่ช่วยกันคิดหรือปรึกษาหารือในทางเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา แต่กลุ่มต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาเอง วิธีการให้คำปรึกษาแบบนี้สมาชิกของกลุ่มจะร่วมกันคิด แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้เกิดความคิดเห็นต่างกัน และการกระทำต่างกัน ทำให้การปฏิบัติงานโดยรวมมีร่วมกัน การทำงานก็มี

ประสิทธิภาพ และอีกประการหนึ่งการใช้วิธีนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนได้เสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองสามารถให้ข้อคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มได้

การใช้หลักพุทธธรรมในการเป็นคู่สร้างคู่สมเมื่อมีสมรรถ 4 ประการ

ชีวิตคู่ครองนี้มีคำเรียกตามนิยามว่า *ชีวิตสมรส* ในทางพระพุทธศาสนา มีคำสอนว่า ชีวิตสมรสที่จะมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาวได้นั้น คู่สมรสควรมีคุณธรรมที่สมหรือสม่ำเสมอ อันจะพึงเรียกว่า **สมรรถ 4 ประการ** คือ *สมศรัทธาสมศีลา สมจาคา และสมปัญญา* สมรรถ 4 ประการ เป็นฐานรองรับชีวิตคู่ครองในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าฆราวาสธรรม 4 อย่าง ที่กล่าวมาแล้ว เพราะแสดงถึงคุณสมบัติที่สมกันและควรมีลักษณะนิสัยสม่ำเสมอของคู่ครอง ซึ่งจะทำให้คู่สมรสทั้งสองสมชีพหรือสมชีวิ คือ มีชีวิตที่สมหรือเสมอกัน **สมรรถ 4 ประการ** นั้น คือ

1. **สมศรัทธา** มีศรัทธาสมหรือเสมอกันศรัทธานั้น หมายถึงความเชื่อ ความเลื่อมใส หรือความใฝ่ฝัน เช่น ความเชื่อถือในลัทธิศาสนาความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และความใฝ่ฝันในคุณค่า หรือสิ่งที่ยึดถือเข้าใจว่าเป็นความดีงามต่างๆ ความมีศรัทธาสมกันย่อมเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่จะทำให้ชีวิตครองเรือนกลมกลืนสนิทสนมแน่นแฟ้น เพราะศรัทธาเป็นเครื่องหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด และเป็นพลังชักจูงใจในการดำเนินชีวิต และกระทำกิจการต่างๆ ความมีศรัทธาสมกัน ตั้งต้นแต่ความเชื่อถือในลัทธิศาสนาอย่างเดียวกัน ตลอดจนการมีระสนิยมแนวเดียวกันจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในชีวิตสมรส ถ้าศรัทธาเบี่ยง ต้นไม่เป็ นอย่างเดียวกัน ก็ต้องตกลงปรับให้เป็นไปด้วยความเข้าใจต่อกัน

2. **สมศีลา** มีศีลคือความประพฤติสมหรือเสมอกัน คือ มีความประพฤติที่เข้ากันได้ อยู่ในระดับเดียวกัน ไม่เป็นเหตุให้เกิดความรังเกียจ ดูหมิ่น เหยียดหยาม หรือขัดแย้งรุนแรงต่อกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งปากร้าย ชอบกล่าวหาหยาบคาย อีกฝ่ายหนึ่งได้รับการอบรมกวดขันมาทางด้านการพูดจาสุภาพอ่อนหวาน ทนฟังคำหยาบไม่ได้ หรือฝ่ายหนึ่งชอบเป็นนักเลงหัวไม้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งชอบชีวิตสงบไม่รุ่มรวย ก็อาจเป็นทางเบี่ยงหน่ายร้ายฉานเลิกร้างกัน หรืออยู่อย่างทนทุกข์ทรมาน

3. **สมจาคา** มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละสมหรือเสมอกัน ในชีวิตของบุคคลที่ต้องติดต่อเกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ เริ่มแต่ญาติมิตรสหายเป็นต้นไปนั้น ธรรมข้อสำคัญที่จะต้องแสดงออกอยู่เสมออีกคือ ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความมีใจกว้างขวาง การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน หรือในทางตรงข้าม ก็เป็นความตระหนี่ ความมีใจคับแคบ กระด้าง คู่ครองที่มีจาคะไม่สมกันย่อมมีโอกาสเกิดความขัดแย้งกระทบกระทั่งจนจิตใจกันอยู่เรื่อยไป ทำให้ชีวิตครอบครัวยุเป็นชีวิตที่เปราะ มีทางที่จะแตกร้างได้ง่าย

4. **สมปัญญา** มีปัญญาสมหรือเสมอกันปัญญาหมายถึงความรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักดีชั่ว รู้จักประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ความรู้จักคิด ความสามารถในการใช้ความคิด และเข้าใจในเหตุผล ความมีปัญญาสมกันมิได้หมายความว่าคู่ครองทั้งสองฝ่ายจะต้องได้เล่าเรียนศิลปวิทยาการ ทรง

ความรู้เชี่ยวชาญเหมือนกัน แต่หมายถึงการมีความคิด การรู้จักรับฟังและเข้าใจในเหตุผลของกันและกัน และการช่วยเป็นคู่คิดของกันและกันได้อย่างที่กล่าวกันง่าย ๆ ว่าพูดกันรู้เรื่อง คุณธรรมข้อนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะสามีภรรยาเป็นผู้อยู่ร่วมใกล้ชิดกันตลอดเวลา จะต้องมีความเข้าใจกันร่วมคิดร่วมปรึกษาหารือกัน บรรเทาข้อหนักใจและช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นกำลังใจแก่กันและกันได้ ความมีปัญญาร่วมกันนี้ นอกจากเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจทำให้มีความสนิทสนมกันด้วยดีแล้ว ยังทำให้ชีวิตของคู่ครองทั้งสองฝ่ายเป็นชีวิตที่ส่งเสริมคุณค่าเพิ่มกำลังแก่กันและกันอีกด้วย

พระบรมศาสดาตรัสแสดงว่า **สมรรถ 4 ประการนี้** จะเป็นเหตุให้คู่สามีภรรยาได้พบกันทั้งชาตินี้ และชาติหน้าตามความประสงค์ ความสมหรือเสมอกันของคู่ครองตามหลักธรรม 4 ประการนี้มีความสำคัญอย่างมากเพราะบุคคลทั้งสองมีชีวิตอยู่ร่วมกันใกล้ชิดยิ่งกว่าใคร ๆ จนในทางโลกกล่าวว่า เป็นบุคคลเดียวกัน การที่จะมารวมเข้าด้วยกัน จึงต้องอาศัยความประสานกลมกลืนเหมาะสมกันตามทางธรรมดังกล่าวมา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัชพร อังศุวิฑูร ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการเลือกคู่ครองกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของแรงงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมกรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) แรงงานหญิงส่วนใหญ่มีอายุ 26 – 35 ปี มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เป็นผู้ดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ รายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 8,001 – 10,000 บาทต่อเดือน รายได้พอใช้จ่ายแต่ไม่มีเงินออม ภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระยะเวลาในการคบหากับคู่สมรสก่อนแต่งงานประมาณ 1 – 5 ปี อายุเมื่อแรกสมรสอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี ผ่านการสมรสมาเพียง 1 ครั้ง บิดาและมารดาประกอบอาชีพกรรมกรหรือรับจ้างรายวัน บิดามารดามีคุณภาพชีวิตสมรสที่ราบรื่นและมีความสุขดีโครงสร้างอำนาจในครอบครัวของบิดามารดาเป็นแบบเสมอภาค 2) ปัจจัยในการเลือกคู่ครองด้านการได้รับอิทธิพลจากบุคคลรอบข้าง ด้านลักษณะคู่ครอง และคุณสมบัติคู่ครองอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความพึงพอใจในชีวิตสมรสอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ระดับการศึกษา รายได้ ความพอเพียงของรายได้ อายุแรกสมรส อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดาและโครงสร้างอำนาจในครอบครัวของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของแรงงานหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การได้รับอิทธิพลจากบุคคลรอบข้าง ลักษณะของคู่ครองและคุณสมบัติของคู่ครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของแรงงานหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แรงงานหญิงที่มีปัจจัยในการเลือกคู่ครองต่างกันจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างกัน

รพีพัฒน์ ศรีศิริรักษ์ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การตัดสินใจใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของนักศึกษาชายหญิงก่อนแต่งงาน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ การตัดสินใจมาใช้ชีวิตคู่ระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมาจากความรัก ต้องการที่ปรึกษาและตามเพื่อน ใช้ชีวิตแบบสามีภรรยา การแบ่ง

หน้าที่เป็นไปตามบทบาททางเพศของสังคมไทย โดยนักศึกษาทั้งสองฝ่ายมีมุมมองของปัญหา 4 ลักษณะ คือ การรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ความรู้เรื่องเพศ การตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ และความสัมพันธ์ในอนาคต ข้อเสนอแนะ สำหรับการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ด้านคือ ด้านนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักสูตรวิชาเกี่ยวกับเพศศึกษาเริ่มตั้งแต่ชั้นประถม การปลูกฝัง ค่านิยมการรักนวลสงวนตัว ส่งเสริมให้ครอบครัวเปิดใจรับฟังปัญหาทุกด้านที่วัยรุ่นต้องการคาปรึกษา และด้านการศึกษาในอนาคต ควรศึกษาการใช้ชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันทั้งฝ่ายชาย และหญิง ศึกษาหลังจากจบการศึกษาทั้งสองฝ่ายยังใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันต่อไปหรือไม่ กลุ่มประชากร อื่นๆ และกลุ่มที่เลือกใช้ชีวิตคู่โดยไม่แต่งงาน หรือจดทะเบียนสมรส ซึ่งจะมีนักศึกษาที่ใช้ชีวิตคู่กันต่อไปโดยไม่มีการจัดงานแต่งงาน หรือจดทะเบียนสมรส

สรุป

การแต่งงานเป็นจุดเริ่มต้นของความรักในบทบาทใหม่ ที่คนสองคนจะมีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย เปลี่ยนสถานะจากแฟนเป็นสามีภรรยา และนำมาซึ่งความรับผิดชอบมากมายที่ต้องอาศัยความรักและเข้าใจกันเป็นพลังงานหล่อเลี้ยงให้ชีวิตคู่ราบรื่น และเป็นเกราะป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น แต่มีวิธีการที่คู่สมรสใหม่สามารถสร้างหรือทำให้ครอบครัวมีความสุข สร้างเสริมความสัมพันธ์อันยืนยาวให้แก่กันและกันได้ด้วยความความประนีประนอมแก่กันและกัน ยอมลดทูลิฐิของตัวเองลง แม้ว่าจะไม่ชอบสิ่งที่อีกฝ่ายเขาทำก็ตาม ให้ความสำคัญกับความสำเร็จของอีกฝ่าย ชื่นชมและให้ความสำคัญกับความสำเร็จหรือสนับสนุนความฝันของกันและกัน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กันเพื่อบรรลุเป้าหมายใหม่ๆ และมันจะทำให้คุณทั้งคู่มีความรู้สึกที่ดีต่อกันมากขึ้นอีกด้วย หากมีการกระทบกระทั่งกัน ทะเลาะกันต้องยอมรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน ไม่ใช่อารมณ์นำเหตุผล พยายามไกล่เกลี่ยและทำความเข้าใจกับอีกฝ่าย ก็จะทำให้เข้าใจกันและกันมากขึ้น การรักษาสัมพันธ์ภาพของครอบครัวอีกฝ่าย ให้เวลาอีกฝ่ายไปเจอเพื่อนบ้าง มีเป้าหมายหรือแผนในชีวิตคู่บ้าง ปลอ่ยให้แต่ละฝ่ายมีพื้นที่ส่วนตัวเพื่อได้ทำในสิ่งที่ชอบ เคารพในความคิดที่แตกต่าง หากเกิดเหตุการณ์ที่ก่อดัน หรือเกิดปัญหา ควรร่วมมือกันแก้ไขสถานการณ์นั้น จากวิธีการปรับตัว ปรับเปลี่ยนความคิดดังกล่าว สอดคล้องกับหลักธรรม สมธรรม 4 ประการ นั่นคือ สมศรัทธาสมศีลา สมจาคา และสมปัญญา สมธรรม นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- จิตตินันท์ เดชะคุปต์, อ.ดร. ญัฐนา พวงทองและคณะ. (2560). *การศึกษาวีถีครอบครัวและชุมชน (Family Life and Community Study)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทัศนีย์ สมมิตร. (2551). “วาทกรรม "ครอบครัว" ของบุคคลสาธารณะ : ศึกษากรณีครอบครัวดารา”. *วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต*. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ เมธินันท์ ภิญญชน. (2556). *คู่มือให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้อื่น*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัท พี มีเดีย กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด.
- อุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์. (2554). *จิตวิทยาผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- David F. Hultsch.(1981). *Francine Deutsch*. Author. Hultsch. New York : McGraw Hill.
- Murdock, G. P. (1949). *Social Structure*. New York: Macmillan.